

Pređjati za Šibenik
I. Mjestr - Ugarsku godišnje - K. 14 -
polugodišnje - I. tromjesečno - auz-
mjerno, mjesečno - K. 1.20
Pojedini broj 10 para
Oglasi po eljniku
Plativo i utuživo u Šibeniku.

HRVATSKA MISAO

Uredništvo i uprava nalaze se na trgu
sv. Frane iz obć. perivoja
Vlastnik, izdavač i odgovorni ure-
dnik JOSIP DREZGA
Tiska: Hrvatska Zadržna. Tiskara u
Šibeniku, u z. s. o. j.

Izlasl svledom i subotom

God. I.

Šibenik, 3 rujna 1913.

Br. 16.

Stranka „većine” i c. k. namjestništvo!

Motto: „Postoji kod nas jedna skupina ljudi, koja je uzdigla interese strančarstva visoko nad interesim naroda, i koja se predvodi načelom, da svrha osveštava sredstva.”
„Narodni List”, 30 kolovoza.

Jasnije i lapidarnije nije mogao organ naše saborske „većine” da opiše sebe i svoje ljude.

Ima godina i godina, da se od strane te poštovane „većine” i njezinih eksponenata krše ustavni zakoni, gaze narodna prava, duma bezdušno autonomnim ustanovam, ubija u narodu svijest njegovih prava, ponos i vjera u obitnost pravde i poštenja.

Izbori občinski godine 1911. bili su uprav kruna tom opakom protunarodnom djelovanju. Da se ljudi „Narodnog Lista” održe na vlasti, na položajim i na koristima protiv volje naroda, koji se je u ogromnoj većini svrstao u redove stranke prava, nikakovo sredstvo, ni najodurnije, nije ostalo neupotrebjeno.

Metković, Makarska, Gradac, Supetar, Vis, Muć, Sućurac, Biograd, Rab — da ne spominjemo druge občine, gdje su se svi žalostni pokušaji izjalovili — svjedoče o počinjenim grozotama na štetu većine naroda, na štetu stranke prava, koja je narod prigrlilo, uvjeren, da će u njoj naš spas svoj i oslobodjenje od sužanjstva nametnuta mu od ljudi, koji su „čeznuli za vlašću, za moćiu.”

I stranka prava, svjestna svog uzvišenog zadatka, ustade dosle nemjedenom snagom i odlučnosti, proti tom gaženju narodnih prava. Volja naroda ima se poštovati; svijest njegovih ustavnih prava ima se podignuti a ne ugušiti. Što buncate o slobodi, o neodvisnosti, što buncate o ponosu, o prosvijetljenju puka, o pobijanju služništva, svi vi škribe i farizeji, koji ponizivanjem, flaćenjem najvećih masa naroda, otimanjem njegovih prava, šprdanjem sa zakonom i pravicom, zlorababama vlasti i položaja, izrugivanjem i preziranjem njegovih nevolja dokazujete, da uprav hoćete obratno od onoga što vam je vazda samo na jeziku: hoćete sužanjstvo naroda u vaše sebične svrhe!

Da, stranka prava ustade na obranu naroda odvažnošću koju ljudima može da podade samo osjećaj pravde i ljubavi prema potlačeni. U saborima, u novinstvu, pred nadležnim sudovima, svugdje odjeknuo je krik potlačenog naroda. Njegovi predstavnici nisu drugo tražili od vlasti nego, da se poštuju ustavna prava, da se narod ne slije i ne progoni samo zato što pristaje uz stranku prava, da se uvažuje njegove nevolje i potrebe.

Namjestništvo dalmatinsko bilo je, kako je svakomu poznato, podpuno solidarno sa postupkom umjetne „većine” prama pravašima. Prosvjedi ni pritužbe nisu pomagale. Pravaši ustadoše još žešće: u saboru vodi se žestoka obstrukcija, doćim se ređaju tužbe pred administrativnim sudistjem. Sabor postaje nesposoban za zaključivanje; nastaje nevolja; nerad, zastoj i zemaljskoj upravi; zemaljski odbor mora da životari iznimnim sredstvima.... Radi svega toga ipak ne boli gaza gospodu od tako zvane većine ni njihove vladine ortake. Ta oni osobno nisu stjevanii!

Bezbroj nezakonitih odluka vlasti; bezbroj temeljitih pritužaba na

Upravni Sud, koji ih je gotovo sve morao uvažiti; očevdini dokazi nezakonitosti i nasilja, što ih je stranka na vlasti slobodno počinjala prama daleko brojnijim pravašima, uzdrmaše položajem tadanjih namjestništvenih poglavica. Kasnije pak došlo je i do promjene u osobama namjestnika i njegova doglavnika.

Stranka prava, koja od vladinih čimbenika nije nikad drugo tražila nego da budu pravedni, nepristrani i da poštuju zakon, nije se jamačno oduševila tim promjenam, jer je svjestna, da se proti Hrvatima napereni sustav tim niti mijenja niti mijenjači može, ali je očekivala, da će pod upravom novih ljudi prestati bar ona silna bezakonja, one zlorababe i nasilja, proti kojima je planuo vas narod, a koja našu zemlju ponizuju.

Nego, politički je ambijent, stvoren od nekolicine sebičnjaka, koji proti volji naroda vedre i oblače, kužan. Vidili smo kako se postupalo pri riješavanju utoka od strane Mješovitog Povjerenstva proti izborim 1911. Skoro sve od pravaša napadnute presude bile su kasnije od upraviteljnog suda ukinute. Tužili smo se onda, pa — nakon postignutog ukinuća nepravednih presuda — osuđeni smo, da nastavimo tužbama, jer u kužnom političkom i administrativnom ambijentu ni razsude Upravnog Suda ne imadu one vrijednosti, koje inače u ustavnim i prosvijetljenim zemljam imaju.

I eto, „Narodni List”, organ tobožnje većine, nama pravašim predbacuje, ništa manje, nego da branimo c. k. Namjestništvo. Kada smo i u čemu branili Namjestništvo, to doduše on ne kaže. Ta ni „Narodni List” ni nitko od slavne većine nije napao Namjestništvo. Bože saćuvaj ih tolike nesreće! Zašto bi ga dakle tko branio?

Stranka „većine” došla je u sukob sa poglavicom Namjestništva, i njezini su ljudi odklonili poziv na sobot. Sukob je strašan, ali mora da je još strašniji i povod i svrha. Povod sukobu je sa nekoliko fraza iztaknut: policijski sistem i kidanje občinske autonomije. Glede policijskog sistema opažamo, da se je taj sistem najviše iskralo na nas pravaše, i da ne predstavlja ništa nova, ništa što nije dosad bilo i što na žalost neće biti u buduće. Ta mi smo oni toliko milovani Hrvati! Dakle policijski sistem nije mogao biti neposredan povod „sukobu”.

Onda, ako nije nešto trećega po sriedi, ne ostaje, nego drugi povod: kidanje občinske autonomije. Ta smiješno je, da jedan Machiedo i drugi ustaju na obranu občinske autonomije! Hoće se cinizam i drzovitost ljudi, koji se više ničesa ne stide, za utvrditi što takova. Obćinska autonomija! Tko ju je pogazio i od nje, od paladija neznatnih narodnih slobodština, napravio pravi bordel, ako ne oni ljudi, koji se u „Nar. Listu” razmeću čuvarima autonomije?

Ali da, pogažena je občinska autonomija u Kaštel-Sućurcu. Ova je občina uslijed razsude Upravnog Suda morala biti razpuštena. Kaže se, da je Zemaljski Odbor, taj brižni čuvar občinske autonomije, zahtjevao, da se postavi občinskim upraviteljem — jedna njegova kreatura, koji bi, po receptu čuvara autonomije i po praksi dosadanjor pri izborima, veliku većinu pravašku reducirao i stjerao u ma-

njinu, da tim spasi neke poglavice puka. Namjestništvo, kažu, tomu se je protivilo i tražilo, da se imenuje nepristrani komesar upraviteljem.

Radi toga je nastao taj strašan sukob; i radi toga mi pravaši, koji se evo godina i godina borimo proti izbornim zlorababam i nasiljima, te želimo, da izborim upravlja nepristrani čovjek, radi toga mi smo — branitelji Namjestništva a ne branitelji izborne slobode, ne branitelji ustavnih prava, ugleda i svijesti naroda, ne neprijatelji zlorababe, nasilja i svih onih gadarija počinjenih diljem pokrajine na našu štetu! Radi toga — kaže nam glavni organ čuvara občinske autonomije — mi smo pravaši koji čeznemo za vlasti, a ne oni, mi smo oni koji čeznemo za masnim plaćam i sinekuram, a ne oni. Ma za koga piše „Narodni List” kad veli, da nemamo dokaza vrhu počinjenih bezakonja, kršenja ustava i drugih „malenkosti” na štetu stranke prava?

Vi čuvari občinske autonomije, uzdijeli ste strančarstvo, sebičnost, vlastiti interes i ambijiju odviše visoko nad interesom naroda; odviše visoko: izgubili ste ravnovjesje.

Šibenik, 3. rujna.

O nekim novim pojavam u našem javnom životu predsjednik stranke vlč. Prodan prosljeđuje u „Hrvatskoj Kruni” svojim razmatranjima.

„Jest, istina je — piše vlč. Prodan — više manje sve što zna „Hrvatska Rieć” zna i „Hrvatska Kruna”. pače možda i više, a ipak ne piše onom o čem piše „Hrv. Rieć”, to jest: ne piše onako i onoliko, jer je pisala svjedj dosle i jer su neke pojave nove i stare u isto doba.

Tako baš i austrijanština. I nju „Hrv. Rieć” spominje u čitlji. Ali zar je to što nova u obće, ili što nova u kojem pojedinom članu ili skupu samih pravaša? Bilo je toga i za živa Starčevića pred pć vieka. Austrijanštine i magjaronštine. A glavni dio borbe i pisanja pravaša i pravaških novina stajao je taman u borbi proti tim pojavam.

Razlika je između nas i „Hrvatske Rieć”, da mi ipak radi toga nijesmo voljni u saveze sa „suncokretima” koji po vlastitom priznanju i po partajskoj poviesti gledaju sad u Beč, sad u Budimpeštu. Mi gledamo u Zagreb i čistimo svoje redove metlama „sit venia verbo” vlastite stranke. „Da profjeramo vokove od našeg tora, mi ne nahodimo, da je bez pogibelji za naše narodno blago, da dovabimo još i druge vokove do njega. A polazimo i sa stanovišta, da tko je, i ako je pravaš, te posrne, prije će se popraviti nego neznanne delije, znane samo po zloćinim proti hrvatstvu i pravaštvu. Ima li se pak u iznimnim okolnostima tomu pravilu podat iznimku, pravaši su razboritii i u načelu nijesu tomu protivni. Svjedok pakt sa koalicijom i istup 24 novembra proš. god. Ali pravaši, ako nisu tome, jesu protivni ako pojedinci na svoju ruku ugovore sklapaju ili dogovore prave. Ima li se stvoriti obveza za svakoga vriednih, pravo je da svak ima u tom rieć preko organa za to od svakoga i od „Hrvatske Rieć” sporazumno izabranih i delegovanih.

„Mi službovanja nećemo”, krasno veli „Hrvatska Rieć”. A mi još manje i nijesmo ga htjeli ni onda kad su neki od pristaša „Hrvatske Rieć” vozili skupa sa onima koji su u tomu službovanju godine i godine metanšali!

„Uzaluđnih i suvišnih borba u domovini mi nećemo” piše takođerj „Hrvatska Rieć”. A tko je to te hoće uzaluđnih i suvišnih borba? Nego pitanje je: koje su borbe uzaluđne i suvišne? Tu opet stranka je zvana da odlučii, ne nitko od pojedinaća, a još manje pristaša druge koje stranke, koja je stranci prava iz načela protivna.

Dotičuć se svećenstva „Hrvatska Rieć” tvrdi, da ona nije namjeravala naniet uvredje svećenstvu. I mi vjerujemo, da dojednomo ne, ali pisalo se tako, kako pišu oni koji su proti svećenstvu iz zanata, pisalo se više puta tako obćenito, da tko čita, nije mogao ne zaključiti, da je u nas svećenstvo većinom postalo tako izdajničko, tako podlo odano tudjoj službi, te zaslužuje najveći prezir. Svećenstvu kojemu se tole časti nosi ne pridjevaju se opećovani nazivi di-plaši i slični, a o njihovim se biskupijama ne govori kao o „dvoznim mitromanijašim”. Jer su takve izreke uvredljive ne samo za izvjestne osobe, nego i za sve ostale, radi ružne, uličarske forme, kojom se blati i ponizuje u očima obćinstva cilii stališ.

Na koncu vlč. Prodan izjavlja, da nije istina da bi on bio obećao Drankoviću da će vlastitim podpisom proti stanovitim pojavam ustati i doviknuti ili ili. Vlč. Prodan mislio je o „stanovitim pojavam” pisati, „ali — veli — „Hrv. Rieć” i u to, kao i u mnogoočem drugom, dobroj stvari samo kvari posle, te pojmljivo bilo, da, kako ne pišemo po vladinjoj ili bilo i čijoj komandi, tako nijesmo voljni pisati sada ni na putokaz i potaknuće „Hrvatske Rieć”, tim manje što sa zadovoljstvom opažamo, da se je i na samom hrvatsko-slovenskom kongresu u Ljubljani, stalno proti sadanjemu očekivanju mnogih, od strane Dra. Brejca, dalo izrazu nekim sasma sličnim mislima.

Ovo je značajna i utješljiva pojava i znak, da su pravi i zdravi katolički i pravski nazori na putu, da zasjaju u hrvatskoj svijetlosti širom svih hrvatskih i slovenskih zemalja, bez ikakvih predrasuda i tudjinskih nekatočkih i nehrvatskih primjesa.

Potreba statističkog ureda.

Gospodar, koji nastoji da unapredi svoje blagostanje, mora da zna potanko, što ovo njegovo blagostanje sačinjava, t. j. koliko površine ima oranica, vinograda, gajeva, šuma i t. d., koliko rodne, manje rodne i neplodne zemlje; koliko blaga velikog, a koliko malog žuba, te pojedinih vrsti; koliko pojedino njegovo imanje zahtjeva za svagdanji rad i da li prihodi koji se od toga dobiva pokriva svagdanje troškove, te da li on napreduje ili pako nazaduje. Osim ovoga on mora da bilježi sve obiteljske troškove, kao i sve prihode, koji mu dolaze ma s koje strane. Gospodar, koji se ovako ne vladja, kako veli Dun Frano Ivanišević, nije niti može sebe nazvati svijestnim, te propada i to vidljivo propada, pak i onda, kad on misli u svojoj glavi da napreduje.

Da je ovo istina, imamo sijaset živih primjera po cijeloj našoj zemlji, pak u pojedinim gradovima, a i selima. Gdje su nekada bogati plemići? Zašto su propali? Propali su zato, jer nijesu vodili računa o svom blagostanju. U jednu riječ, nijesu htjeli da znaju za statistiku i za godišnje bilance.

Kao što svaki pojedini misaoni gospodar treba da vodi tačnu statistiku svog gospodarstva i da na temelju iste zaključuje svoje godišnje račune, tako morala bi postupati kod nas svaka občina, pak i pokrajina.

Nije dosta da občina sastavlja svoj bilanc godišnji o ulazku i izlasku, te ga zaključuje sa manjkom, ili pretičkom blagajne, jer ovo ne sačinjava njegospodarski napredak, nije dosta da Zemaljski Odbor iznese pred sabor godišnje zaključuje zemaljske račune na odobrenje, kao i one pojedinih zaklada, jer ovo nije postupak svijestna gospodarstva.

Da se koji občinski vijećnik u vijeću digne i zapita g. načelnika: „Gospodine načelnice, izvolite nam kazati, koliko se je hektara ili ara podijelilo ove godine občinske muše, koliko se je hektara ili ara

pošunilo, koliko se je izkrčilo i posadilo, koliko je u obćini bilo vina, ulja, koliko imamo glava blaga velikog a koliko malog zuba, koliko je crklo, koliko se je prodalo, koliko objavljeno, okotilo, otečilo, koliko stanovnika ima naša obćina, koliko ih je umrlo, izselilo, doselilo, koliko ima hipotekarnog, koliko privatnog duga i t. d." — Što bi nam gospodin načelnik mogao pri današnjim prilikama da odgovori? Ništa, jer on sam tako ništa nezna.

Što bi nam odgovorio gospodin predsjednik sabora, pa i sam gosp. namjestnik, ili koji drugi predstavnik vlade, kad bi mu u saboru ovakov upit postavio koji zastupnik? Ništa, ili ako bi nam i odgovorio, taj bi odgovor bio jako površan i veoma netačan. Zadjemo li u naše obćinske urede, u odaje Zemaljskog Odbora, pak i one namjestništva, naći ćemo više nama činovnika, koji se bave ovim ili onim poslom, a ima ih i takovih, bez kojih bi se moglo i biti, ali nećete naći ni u jednom od ovih ureda činovnika, koji bi imao svoju sekciju za statistiku narodnog gospodarstva i ribarstva.

Nek nam se ne reće, ima takova sekcija. Da, a kakova je? Ta vam je sekcija popisa blaga izvedena na laku ruku, više manje netačna, a tamo kod lučkog poglavarstva umišljena i izmišljena statistika ribarstva uređena ručičastim ciframa, ali prazna u svojoj suštini.

U jednu riječ, Dalmacija nema tačne statistike svog blagostanja, a pošto je nema treba ju stvoriti.

Mi prevajujemo tešku gospodarsku krizu, koja, bez tačnih podataka o blagostanju zemlje, može postati veoma ubitačna po sveukupni naš gospodarski napredak.

Pitanje pokrajinskog statističkog ureda nameće nam se kao neka preka nuđa, kojoj treba doskočiti što prije. Nek nitko nemisli, da je ovo kojekakova malenkost. To ne. Ovo je veoma važno, i znamenito pitanje za cijelu našu pokrajinu, te što mi to više nastojimo da u samim sebi ubijemo donekle njegovu važnost i prijeku potrebu, to nam ono sve to čine izbjiga i traži što skorije svoje oživotvorenje.

Nije dosta da znamo koliko stanovnika broji zemlja svako 10 godina, koliko ovaca, krava itd. svako 10 godina i da na temelju toga i tih brojeva sastavljamo i kombiniramo statistiku, već treba da mi svagđano imamo u rukama inventar blagostanja naše zemlje, na temelju kojega ćemo moći provesti godišnju anortizaciju ove ili one grane gospodarstva, ali amortizaciju provodjati na laku ruku ili ju ne provodjati kako se uobće kod nas događa jako je ubitačno, te može da nas dovede do kraha. Za uređenje pokrajinskog statističkog ureda neće se Bog zna kakova visokog znanja ili čak pravničkih nauka, pak ni troška tako ogromna. Hoće se samo dobre volje i sve bi se dalo izvesti sa jednim čovjekom i sa malim, a da ne rećemo, naprama važnosti predmeta, neznanim troškom. Mi nismo pozvani da ikoga uzimljemo u obranu ili čak hvalimo, ali kao sinovima ove zemlje budi nam ipak dozvoljeno reći, ako mi ne vidimo neki bolji napredak u zemlji na gospodarskom polju, da je u mnogome krivo pomanjkanje statistike, te se onda trudi bilo ko privalne osobe bilo kao vlasti puno više za jednu neznanu granu gospodarstva u ovom ili onom predjelu, gdje bi zaslužilo da se troši za jednu drugu unosniju i tako napred:

Imamo u ribarstvu raznih zabrana ribanja manje važnih, dok se na važnije stvari nit najmanje ne pazi, a to sve zbog toga što samo fali tačna statistika. Godovinarstvo pak, i ako nije tako unosna grana kao u alpinskim predjelima, godimice nam nazaduje; stoka malog zuba ne napreduje, jer s pomanjkanja statistike ne znamo kako i gdje si smri upori, te što poduzeli za zaštitu i napredak.

Potreba statistike nameće nam se kao preka pokrajinska nuđa kojoj moramo što prije udovoljiti, radi sebe, radi zemlje i njenog blagostanja i napredka. Ona treba da nam bude temelj, ona putokaz u podizanju blagostanja naše pokrajine. Bez tačno uređene i vodene statistike nećemo niti smijemo se nazvati u gospodarstvu napredni, Lutati ćemo tamo i amo, donekle ćemo životariti, ali napokon će nas ipak zateći sudbina propasti u vječnom ekonomnom ponoru.

PREDPLAČUJTE SE NA „HRVATSKU MISAO“

Domaće vijesti.

O trijalizmu počelo se opet u novinstvu razpravljati. Vrijedno je zabilježiti, što o tome piše berlinski tjednik „Europa“. U jednom drugom članku između ostaloga tu se tvrdi, da je na banketu kod engleskog ministra predsjednika sir Edwarda Greya, u doba mirovnih pregovora sa Turskom, njemački poslanik u Londonu izjavio jednom diplomatu jedne balkanske države, koji sjedio kraj njega, sljedeće: „Austro-Ugarska imala bi radi svoje koristi oživotvoriti trijalizam“.

U „Frankfurter Zeitung“ izišao je članak magjarskog publiciste i političara Ladislava Borossa pod naslovom „Jugoslavini u Austro-Ugarskoj“. Ovaj magjarski pisac uvjerjen je da je sadanje ustrojstvo monarhije provizorno te savjetuje da bi se u prvom redu udovoljilo težnjama Hrvata, to na način da se ne povrijeđe interesi Magjara i Nijemaca. On dokazuje neobudnu nuđu, da se ukine absolutističko stanje na jugu Monarhije i da se Hrvatska, Slavonija, Bosna, Hercegovina i Dalmacija sjedine u jednu autonomnu državu. Boross dakle izpušta Istru, Rijeku i slovenske zemlje. Rijeka bi po njegovu mnijenju imala definitivno pripasti Ugarskoj. Hrvatska bi imala sklopiti s Ugarskom carinsku uniju. Interesi Nijemaca bili bi zastupani po Dvoru, zajedničkoj vojsci i zajedničkom jeziku u vojsci, po njemačkoj kulturi i po centralnoj vladi.

Boross drži, da bi takova Hrvatska uklonila srbsku pogibelj i ojačala taktički i parlamentarni položaj Ugarske.

Između toliko raznovrstnih shvaćanja trijalizma, dobro je zabilježiti i ove najnovije nazore.

Pravaška pobjeda u Drišuu. U subotu poslije podne, iza kako nam je list već bio doštampan, primili smo iz Driša sljedeću brzjavku: „*Oduševljenje neopisivo. Spletke protivnika slomljene o čelični značaj pravaške i krcanske misli. Načelnikom izabran jednoglasno pravaš Rade Grubišić, a većinom glasova i šest prisjednika pravaša, Bog i Hrvati! — Pravaška čitaonica.*“

Za prisjednike izabrani su: dr. Ivan Buić, Ante Novak, Joki Živković, Frano Perišić, Ivan Miljak i Niko Ramljak sa 21 glasom protiv 15 koje su dobili od koali-rane utvaraško-demokratsko-srbsko-Krste-ljeve družbe Mate Muslija (Srbini), Mate Kulušić, Joso Nakić, Benjamin Dogan, Toma Mudronja (Skelinovci). Vjekoslav Nakić (Krsteljevac).

Ovaj izbor po nas pravaše je to značajniji, što se bijahu urotile sve javne i potajne sile, počam od Zemaljskog Odbora, skupa sa pravaškim izrodnom Krsteljevcem drom Štambukom, ne bi li se omela pravaška pobjeda. Sluge Trumbičeve Drinkovića i Krstelj baciliše se na Driša da i ondje zamute i zavade pravaše. Slabe bijahu sreće, jer Driš ne okreće kabanicu prama vjetru i svjestan je onih ideja koje ga vodile u izborima god. 1911. protiv lveviću. Ako su Krstelj i Štambuk stavili obraz pod noge, ako danas oni hoće da služe svačijoj misli samo ne hrvatskoj, ako danas slave i uzvišuju one koje su god. 1911. prezirali dižući proti njima narod i zaprištiću izbornike, ako su oni na pravašku svoju prošlost popljuvali, — Driš ostaje vjeran čistoj hrvatskoj misli i neće da sljediti izdajice pravaštva.

Jedno bi morao imati pred očima dr. Štambuk, a to je da bude bar pristojan kada nemože da bude dosljedan. On je bio izabran u obćinsko vijeće kao pravaš u žestokoj borbi sa Skelinovcima. Kada je jednom došao u sukob sa strankom, pristojnost i poštenje zahtijevaju od njega da povuče posljedice i da mandat preda, natrag onome koji mu ga i dao, a to je pravaškim izbornicima, dr. Štambuk naprotiv drži se sasna Krstelj-Drinkovićeve bezobraznosti i poput njih bacio se u naručaj neprijatelja pravaštva. Dr. Štambuk pače je htio da zavede i kupi neke pravaške vijećnike, ne bi li obćina driška pala u protupravaške ruke. Nije uspio, jer njegova podla rabota razbila se o čelični značaj pravaša. Ovakovo ponašanje jednog akademski izobraženog čovjeka kadro je samo da izazove gnušanje i prezir.

Sjećamo se, da je splitska „Sloboda“, nakon poraza Skelinovaca u obćinskim izborima, kličkala da je u obćinskom vijeću većina liberalaca. Htjelo se je je dakle pod krinkom liberalizma navijestiti borbu hrvatsku, pravaštva, a kada se nije to moglo javno, onda se je računalo izvesti udarac

proti pravaštvu pomoću izdaje među samim pravašima. Dr. Štambuk bio je onaj Efilate koji je imao da sve to izvede. Udarac mu nije uspio, a izazvoj da je ga svaki čestiti driški Hrvat susreće zaslužnim prezrom.

Drišani su ovu pobjedu nad udružanim neprijateljima hrvatsva proslavili velikim slavljem. Radničko društvo priredilo je zabavu i počastilo načelnika g. Radu Grubišića oduševljenim ovacijama.

Čestitamo driškim pravašima na pobjedi održanoj nad podlošću i izdajom.

Komesarijat i u Štajerskoj? Štajerski sabor nije mogao već dulje vremena raditi uslijed nepopustljivosti Nijemaca i prema najčednijim zahtjevima Slovenaca. No poslovi u upravi zemlje nisu zapinjali, jer je funkcionirao zemaljski odbor. Ali sada bi mogla zapeti i njegova djelatnost. Jedan član odbora, Slovenac prof. Robič uslijed kapi, koja ga udarila neki dan u Varaždinskim Toplicama, gdje se je nalazio na liječenju, neće više biti sposoban da obnaša svoju čast. Morao bi dobiti nasljednika, kojega bira štajerski sabor. Da ga taj može izabrati, morao bi sabor raditi, i da može raditi morali bi Nijemci i Slovenci načiniti sporazum. No do sporazuma jedva da bi moglo doći. Onda ne će prostaati nego razustupiti zemaljski sabor i odbor te uvesti komesarijat, kako je uveden već u Češkoj, a koji da predstoji i Istri.

Pazar u Kaštelstarome. Pišu nam: Na 29 kolovoza bio običajni pazar kod nas. Pazar bio priličan, osobito bilo dosta goveda. Stranog svijeta bilo prilično. Nemožemo mimoići našeg mladog, al obljudjenog glazbenog društva „Svačić“, koji nas je večerom zabavljao ugodno biranim koecerom. Stranci se dive, kako ovo društvo napreduje lijepo, a sve sami težaci, da pače i isti učitelj težak. Pjevački odio „Svačića“ lijepo je izveo četveroglasnu misu u crkvi kao i ostalo pjevanje.

I ako je društvo pravaško, imali bi se više brigati i njegovati neka gospoda, koja su pozvata, jer nam je on na diku sela i ponos.

Slovensko političko društvo „Edinost“ u Trstu obdržavalo je zbor, u kojem je zaključilo, da će primiti stajalište trščan-skog namjestnika princa Hohenloeha glede odpuštenja talijanskih činovnika iz komunalne službe. Osim toga je određena posebna deputacija Slovenaca, koja će namjestniku jazložiti skupštinski zaključak.

U Donjih Kaštelu primamo: Razvikao ti se Dr. Mate na svakoga, ali rek bi, da je uzrok isti ko i spuž kad cidi, jer mu kuća gori. Njemu je svak „plaćenik“ „crnožuti“, „auilički katolik“, „podkupljen“ itd., kako se može naći sve samo u frizerskoj torbi jednog Dra. Mate. Ali da ga upitamo: tko ide na ruku visokoj Vladi? Baš on, dr. Mate. Raztepaio ili bolje: hoće da raztepe pravašku slogu i redove, pa će od nade proglašen „gjeneralom“. Tko to želi? — Baš vlada, koja je strepila od sveobće pravaške sloge i bratinstva sa Slovencima.

Mi smo amo sve moguće radili i žrtvovali za izbore Dra. Krstelja proti lveviću, „Hrvatska Rieć“ bila među nama razširena kao maldogje; nu jer svojom glavom mislimo i jer nećemo svojim novcem plaćati onakove pogrede, insinucije i papagalska čavrljanja, željeli bismo, da ta gospodstva dodju među nas i opetuju nam u lice ona imena, koja mogu seći za kapu zadjet, pak ćemo vidjeti, tko je što!

Medjutim bi zamolili uredništvo ili bolje administraciju „Hrvatske Rieći“, da iznese: koliko je imala predplatnika u Donjini Kaštelima, a koliko ih je sada? Ostavite brojanicu svećenika, a počnite sa drugima.

Šibenik, 3. rujna.

Nervoznost je zahvatila gospodu oko firme Krstelj i drug. Strah, da bi se mogli odjednom naći van sedla, da bi moglo preusiti vrelu iz kojeg su tiskara i list tako pohlepno sisali, zatjerao im se u kosti i jandnici u svučili buncaju koješta. U tom bulanzjenju već kombiniraju, tko će sve od nas pravaša zasjesti na mjesta načelnika i prisjednika.

Firma vrlo dobro zna, da našim ljudima nije stalo do časti na obćini. Nego koliko im kao osobama nije do toga stalo, ko građaninima je ipak na srcu da obćina ne dođe u ruke ljudi poput Krstelja kome

je obćina bila podvornica. Firma Krstelj i drug osjeća, da su o tome svi čestiti šibenčani na čistu. Zato je firma pozla da moljaka kod protivnih stranaka, a pri tom prosjačenju i danju i noću požitjeli su od bijesa, jer su dobili nogu od ljudi kojima su bili dodijali svojim prosjačenjem i koji su prozreli njihove namjere, da su im naime veliki narodni vidici tek puste fraze, a zapravo da im je do osobnih ciljeva i koristi.

Takav nogomet od šibenčana, uz osudu koju im izpisao predsjednik vlč. Prodan i čitava stranka prava, nadgrobni je kamen diti Krstelj i drug.

Gradske vijesti.

Sinjski pravaši u fond „Hrvatske Misli“. Gosp. Sime Strukan iz Sinja doštavio nam je K 77 u fond lista, a skupljenih između prijatelja profesora o. Paje Mišure da počaste uspomenu blag. oca mu Ivana.

Ovaj lijepi čin sinjskih pravaša, koliko s jedne strane dokazuje da prijateljskih čuvstava, toliko je opet i dokaz pravaških njihove svijesti i shvaćanja otačbeničkih dužnosti.

Ratno brodovlje nalazi se pred šibenskom lukom između Zlarina i Zablaca. U eskadri nalaze se i dreadnoughti „Viribus unitis“ i „Tegethof“. Admiral Haus usao je jučer u luku na yachts „Lacroma“.

U fond „Hrvatske Misli“ darovao je g. Ante Škalabrin K 2 mjesto čestitke g. Dušanu Rapi, ravnatelju podružnice Jadranske Banke u Šibeniku, prigodom vjenčanja sa gđicom Nelom Umiani.

Svečanost Male Gospe obavit će se i ove godine u crkvi u Varošu običajnim slavljem. Dne 7. u večer palit će se umjetne vatre pod upravom vatrometara gosp. Sime Sangulina, sljedećim razporedom: 1. sto različitih praskavica, paljenih u više navrata; 2. bomba sa raznobojnim zvijezdama; 3. kolo u dvanaest promjena; 4. bomba sipajuća zlatnu kišu; 5. raznobojna bengalijana raavjeta; 6. bomba praskajuća zeleno-smaragdne iskre; 7. Zvijezda vrtića se sa bojama duge; 8. bomba sa vijugajućim se zmijama; 9. minovi sa vulkaničnim izbacivanjem; 10. Bomba zviždalica; 11. varena brzjavka; 12. bomba sa engleskim zvijezdama; 13. Pakleni stroj sa osamdeset repatica; 14. bomba sipajuća cvijeće; 15. bouquet savijen iz više stotina raznobojnih cvijetova; 16. bomba sa strikijonima; 17. dva krasna kronotrofa, vrtića se na jednoj osovini; 18. bomba sa crjenim zvijezdama; 19. Četiri baterije prasnih zmija; 20. pozdrav Blaženoj Djevici, okruženoj gustim zvijezdama, rasvijetljenim trajnim svijetlom, padajućim uz prasak sa 500 vrtićih se rasvijetljenih lopata; 21. bomba u dva navrata sipajuća dugu.

Kako je u ludnici. Splitsko „Naše Jedinstvo“ donosi sljedeće: Primoran sam, da Van u obćem interesu pišem ovo: Bio sam u šibenskoj ludnici za jedanaest mjeseci i ne mogu propustiti naredati Van sve što tamo podnose jadni bolestnici. U sobama gdje se bolestnici nalaze, i to u sjevnoj kući, kiša lijeva unutra a jedan bolestnik primoran je da spava na mokru, u vodi. Radi nepažnje i manjkavosti stražara (infernijera) bolestnik jede sve što mu pod šake dodje. Vidio sam bolestnika jesti zivina, drvo, govdje, da piju mokrca, a nije koji propustio da jede i svoj smrad. Na u zandjicu, i drvom po golome mesu tu ne manjka. Da se koji bolestnik zagusti tu se znade obićnom četkicom trti po golome tijelu.

Sa poštovanjem

Nikola Barkanović,
pomorski poručnik trgov. mornarice.

Odlikovan je srebrnim križem za zasluge gosp. Pavao Skejo iz Sinja, narednik 6. satnije 23. pukovnije.

Grabi se. Jaslje će brzo da im odju iz rukue, zato firma Krstelj i drug, još ove zadnje čase, grabi sve u šestnaest. I danas jedan oglas, koji će naravski obćina akupo platiti.

Trbušni tif. U selu Vrujje-Bilice objavio se, u epidemičnoj formi trbušni tif. Pošto je velika pogibelj da se isti putem mlijeka i zeleni prenese u grad, upozoruje se građanstvo, da ne kupuje poljske i vrtno proizvode, kao ni mlijeko što dolaze u grad iz pomenutog sela.

Svaki eventualni slučaj ove bolesti, pa makar sumnjiv, mora biti u interesu javnog zdravlja odmah prijavljen ili obćini ili Kotarskom Poglavarstvu.